

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o **maloleté deti J. A. Š. a R. S. Š.**, zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach, deti rodičov matky A. Š., bývajúcej v Č., zastúpenej JUDr. M. K., advokátkou v K. a otca Ing. J. Š., bývajúceho v Č., **o návrhu otca na návrat maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu**, vedenej na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 11 P 26/2012, o dovolaní matky proti uzneseniu Krajského súdu v Košiciach z 25. novembra 2013 sp. zn. 7 CoP 370/2013, takto

r o z h o d o l :

Z r u š u j e uznesenie Krajského súdu v Košiciach z 25. novembra 2013 sp. zn. 7 CoP 370/2013 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice I uznesením (druhým v poradí) z 23. septembra 2013 č.k. 11 P 26/2012-624 nariadil návrat maloletej J. A. Š. a maloleteho R. S. Š. do miesta obvyklého pobytu do Č.. Matke uložil povinnosť zabezpečiť navrátenie maloletých detí v lehote 1 mesiaca od právoplatnosti uznesenia. V prípade, že matka v súlade s výrokom dva tohto uznesenia maloleté deti nenavrátia do Č., je povinná odovzdať maloleté deti otcovi po uplynutí tejto lehoty. V prípade návratu matky a maloletých detí do Č. uložil otcovi povinnosť zabezpečiť až do rozhodnutia príslušného súdu v Č. o úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom, prípadne rozvodu manželstva primerané ubytovanie na svoje náklady. O trovách konania rozhodol tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.

Krajský súd v Košiciach uznesením (druhým v poradí) z 25. novembra 2013 sp. zn. 7 CoP 370/2013 potvrdil uznesenie súdu prvého stupňa vo výroku o nariadení návratu

maloletých detí do miesta obvyklého pobytu do Č., povinnosti matky odovzdať maloleté deti otcovi po uplynutí lehoty na plnenie, ak maloleté deti nevráti do Č. a povinnosti otca v prípade návratu matky a maloletých detí do Č. zabezpečiť im primerané ubytovanie na svoje náklady až do rozhodnutia príslušného súdu v Č. o úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom, prípadne rozvodu manželstva. Ďalším výrokom zmenil uznesenie súdu prvého stupňa vo výroku o povinnosti matky zabezpečiť navrátenie maloletých detí v lehote jedného mesiaca od právoplatnosti uznesenia tak, že matka je povinná zabezpečiť navrátenie maloletých detí do 3 dní od právoplatnosti uznesenia. Napokon zrušil uznesenie súdu prvého stupňa vo výroku o trovách konania.

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podala dovolanie matka, ktorého prípustnosť odvodzovala z ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p., teda, že sa jej postupom odvolacieho súdu odňala možnosť konať pred súdom. Uviedla, že Okresný súd Košice I uznesením z 23. septembra 2013 č.k. 11 P 26/2012-624 nariadil návrat maloletej J. A. Š. a maloletého R. S. Š. do miesta obvyklého pobytu, do Č.. Proti tomuto uzneseniu podala odvolanie, ktoré bolo zaslané na vyjadrenie otcovi maloletej a kolíznemu opatrovníkovi. Otec maloletej sa k jej odvolaniu vyjadril v písomnej forme, ktoré jej však doručené nebolo. S obsahom vyjadrenia sa mohla oboznámiť až po tom, čo jej bolo doručené napadnuté uznesenie odvolacieho súdu. Nemala teda možnosť sa s predmetným vyjadrením oboznámiť, naň reagovať a označiť súdu dôkazy, ktoré by vyvracali prípadné nepravdivé tvrdenia obsiahnuté vo vyjadrení. Týmto postupom jej bola odňatá možnosť konať pred súdom. Dovolanie ďalej odôvodnila aj v zmysle ustanovenia § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. tým, že napadnuté uznesenie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Otec maloletej v písomnom vyjadrení k dovolaniu matky uviedol, že podané dovolanie je nedôvodné a preto ho navrhuje zamietnuť.

Kolízny opatrovník sa k dovolaniu matky písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená v súlade so zákonom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.) najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa.

Podľa § 236 ods. 1 O.s.p., dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzujú len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j., či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným).

Z vymenovaných procesných väd je v dovolaní výslovne namietaná vada konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., t.j., že účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť pred ním konať.

Podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p., dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Pod odňatím možnosti pred súdom konať v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom obhájenia a ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Dovolateľka namietala, že odňatiu možnosti konať pred súdom došlo tým, že jej nebolo doručené vyjadrenie otca maloletých k jej odvolaniu proti uzneseniu súdu prvého stupňa.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti, a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu o veci konať. Ak osoba (právnická alebo fyzická) splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej musí umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. augusta 2001 II. ÚS 14/2001, z 13. novembra 2002 II. ÚS 132/02, z 5. apríla 2007 III. ÚS 171/2006).

Podľa § 1 O.s.p., Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

V zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv.

Z obsahu spisu vyplýva, že k odvolaniu podanému matkou maloletých proti uzneseniu súdu prvého stupňa (č.l. 661 a nasl.) doručeného otcovi maloletej 29. októbra 2013 podal tento písomné vyjadrenie z 5. novembra 2013 (č.l. 702 a nasl.), ktoré bolo na súde prvého

stupňa elektronicky podané 7. novembra 2013, pričom zo spisu vyplýva, že toto nebolo doručené matke maloletej, ani kolíznemu opatrovníkovi.

Právo účastníkov konania na doručenie procesných vyjadrení ostatných účastníkov treba považovať za súčasť práva na spravodlivý proces. Nedoručenie vyjadrenia účastníka konania druhému účastníkovi konania vytvára stav nerovnosti účastníkov v konaní pred súdom, čo je v rozpore s princípom kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní ako súčasti práva na spravodlivý proces. Keďže v danej veci vyjadrenie otca maloletých k odvolaniu nebolo doručené matke maloletých, treba konštatovať, že v tejto súvislosti nebolo možné odvolacie konanie považovať za spravodlivé.

Najvyšší súd Slovenskej republiky dáva do pozornosti aj rozhodnutie ESLP z 27. apríla 2010 v prípade Hudáková proti Slovenskej republike, v ktorom bolo poukázané na to, že princíp rovnosti zbraní, ako jeden zo znakov širšieho konceptu spravodlivého súdneho konania, vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej pozície vis – á – vis proti jej protistrane (pozri, napr. Nideröst-Huber proti Švajčiarsku, 18. februára 1997, ods. 23, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 1997-I).

Okrem tejto požiadavky koncept spravodlivého súdneho konania v sebe implikuje právo na kontradiktórne konanie, podľa ktorého procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale aj zoznámiť sa so všetkými dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim (por. Nideröst-Huber, citované vyššie, ods. 24). Právo na spravodlivé súdne konanie však nie je absolútne a jeho rozsah sa môže meniť v závislosti od špecifických okolností predmetného prípadu (por. Asnar proti Francúzsku (č. 2), č. 12316/04, ods. 26, 18. október 2007 a Vokoun proti Českej republike č. 20728/05, ods. 26, 3. júl 2008).

Dovolací súd poukazuje aj na to, že význam požiadavky, aby bolo vyjadrenie k odvolaniu zaslané všetkým účastníkom konania, spočíva v potrebe zabezpečenia, aby procesné strany mali vieru vo výkon spravodlivosti a aby im nebola odopretá možnosť vyjadriť sa ku skutočnostiam, ktoré by mohli ovplyvniť rozhodnutie súdu. Bolo povinnosťou odvolacieho súdu, aby pred svojím rozhodnutím o odvolaní matky maloletých, o ktorom rozhodoval bez nariadenia pojednávania v zmysle § 214 ods. 2 O.s.p., poskytol odvolateľke možnosť vyjadriť sa k písomnému podaniu otca maloletej (vyjadreniu k odvolaniu).

Preto dovolací súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu základného práva dovolateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (viď aj nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 335/06), v dôsledku čoho bola dovolateľke odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Procesná vada podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. zakladá prípustnosť dovolania a je zároveň tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne. Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnuté uznesenie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 3 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. augusta 2014

JUDr. Viera Petříková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová